

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЉУДСКА ПРАВА

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЉУДСКА ПРАВА

ДРУГО ОДЕЉЕЊЕ

ПРЕДМЕТ ФЕЛБАБ против СРБИЈЕ

(Представка бр. 14011/07)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

14. април 2009. године

Ова пресуда ће постати правоснажна у околностима предвиђеним чланом 44, став 2 Конвенције. Могуће су редакторске промене.

У предмету Фелбаб против Србије,

Европски суд за људска права (Друго одељење), на седници већа у саставу:

Françoise Tulkens, *председник*,
Ireneu Cabral Barreto,
Vladimiro Zagrebelsky,
Danutė Jočienė,
Dragoljub Popović,
András Sajó,
Nona Tsotsoria, *судије*,
и Sally Dollé, *секретар Одељења*,

После разматрања на затвореној седници 24. марта 2009. године,

Изриче следећу пресуду, која је донета тог дана:

ПОСТУПАК

1. Предмет је формиран на основу представке (бр. 14011/07) против Србије, коју је Суду поднео по члану 34 Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту звана “Конвенција”) држављанин Србије, г. Недељко Фелбаб (подносилац представке), 21. марта 2007. године.
2. Подносиоца представке је заступао г. Д. Радин, адвокат из Зрењанина. Владу Србије (у даљем тексту Влада) заступао је њен заступник, г. С. Царић.
3. Председник Већа је представци дао приоритет у складу са правилом 41 Пословника Суда.
4. Подносилац представке се жалио због неизвршења правоснажног судског решења о виђању са дететом у хитном предмету у вези са дететом.
5. Суд је 25. априла 2008. године одлучио да Владу обавести о представци. Примењујући члан 29 став 3 Конвенције, такође, је одлучио да одлуку о допуштености и основаности представке донесе истовремено.

ЧИЊЕНИЦЕ

I. ОКОЛНОСТИ ПРЕДМЕТА

6. Подносилац представке је рођен 1969. године и живи у Зрењанину, Србија.

7. Чињенице предмета, како су их странке доставиле, могу се сумирати како следи.

A. Увод

8. Подносилац представке се 1. августа 1992. године венчао са М. Ф.

9. Њихова деца З. Ф. и Н. Ф. рођена су 6. фебруара 1993. године, односно 9. септембра 1994. године.

10. Подносилац представке и М. Ф. су почели да имају брачне проблеме 1998. године.

11. М. Ф. се одселила 19. априла 1998. године, али су деца остала код подносиоца представке.

Б. Први круг парничних поступака

12. Подносилац представке је 31. августа 1999. године поднео тужбу Општинском суду у Зрењанину (Општински суд), тражећи развод брака, старатељство за децу и издржавање.

13. У јануару 2000. године М. Ф. је провела неколико дана са децом али их после тога није вратила подносиоцу представке.

14. Општински суд је 6. јуна 2000. године: (i) развео брак; (ii) доделио М. Ф. старатељство за децу; (iii) наложио подносиоцу представке да плаћа месечно издржавање; и (iv) досудио да подносилац представке може да проведе са децом сваки први и трећи викенд у месецу, као и седам, односно четрнаест дана за зимски и летњи распут.

15. Ова пресуда је постала правоснажна до 28. септембра 2000. године.

В. Други круг парничних поступака

16. Подносилац представке је 9. августа 2006. године поднео тужбу Општинском суду, тражећи старатељство за З. Ф. и Н. Ф. као и измену досуђеног издржавања.

17. М. Ф. је 22. августа 2006. године поднела посебну тужбу Општинском суду, тражећи измену права подносиоца представке на виђање са децом.

18. Општински суд је 11. септембра 2006. године здружио ова два поступка у један предмет.

19. Подносилац представке је 8. фебруара 2007. године повукао своју тужбу у односу на Н. Ф.

20. Општински суд је 12. априла 2007. године пресудио против подносиоца представке, а делимично у корист М. Ф. Суд је посебно наложио да ће подносилац представке имати право да са З. Ф. и Н. Ф. буде сваке суботе између 10.00 сати пре подне и 4.00 сата после подне, чиме су ограничена његова претходна права на виђање са децом.

21. Изгледа да је ова пресуда неодређеног датума после тога постала правоснажна.

Г. Извршни поступак

22. Пошто му је М. Ф. очигледно одбила право на виђање са децом, подносилац представке је 28. септембра 2000. године поднео Општинском суду предлог за извршење.

23. Општински суд је 6. октобра 2000. године издао решење о извршењу, навевши, између осталог, да ће М. Ф. бити новчано кажњена са 1.500 динара ако се не буде придржавала овог решења.

24. Подносилац представке је 8. новембра 2000. године обавестио Општински суд да му је одбијено свако виђање са децом и затражио да се примени условна новчана казна.

25. Општински суд је 28. новембра 2000. године одбацио овај предлог као превремен, наводећи да је М. Ф. примила решење о коме је реч 20. новембра 2000. године.

26. Општински суд је 27. марта 2001. године потврдио своју одлуку од 28. новембра 2000. године.

27. Подносилац представке је 25. јуна 2001. године обавестио Општински суд да његов контакт са децом зависи од ћуди његове бивше супруге и приметио да се правоснажна пресуда од 6. јуна 2000. године игнорише.

28. Општински суд је 29. јуна 2001. године донео одлуку да се примени наведена новчана казна и поново наложио М. Ф. да поштује права подносиоца представке на виђање са децом.

29. Центар за социјални рад из Зрењанина је 22. децембра 2003. године поднео извештај у коме се наводи да им се подносилац

представке није обраћао. Он је даље приметио да је М. Ф. изјавила да подносилац представке није показао никакву иницијативу за виђање са децом. Најзад, Центар за социјални рад је предложио да се извршни поступак прекине.

30. Општински суд је 21. фебруара 2005. године потврдио своју одлуку од 29. јуна 2001. године.

31. Општински суд је 3. марта 2005. године наложио М. Ф. да плати 6.750 динара на име трошкова.

32. Општински суд је 8. маја 2008. године заказао рочиште за 28. мај 2008. године.

33. Општински суд је 22. маја 2008. године отказао ово рочиште, окончао извршни поступак и поново потврдио своје решење од 29. јуна 2001. године. У вези са завршетком поступка, он се позвао на пресуду донету 2007. године и ослонио се на одредбе члана 62 став 1 Закона о извршном поступку (видети став 49 у даљем тексту).

34. Пошто је примио ову одлуку, подносилац представке је пропустио да поднесе званичну жалбу на исту (видети став 50 у даљем тексту).

35. М. Ф. је 5. јуна 2008. године платила прву новчану казну која је одређена 6. октобра 2000. године.

Д. Кривични поступак

36. Општински суд је 20. априла 2005. године нашао да је подносилац представке крив што није плаћао издржавање за дете у периоду од 8. октобра 2001. године до 8. марта 2005. године и осудио га на затворску казну од четири месеца, условно на годину дана.

37. Општински суд је 28. септембра 2007. године опозвао условну казну и наложио подносиоцу представке да служи затворску казну од четири месеца.

38. Ова одлука је постала правоснажна 7. новембра 2007. године, а подносилац представке је почео са одслужењем затворске казне 4. фебруара 2008. године. Општински суд је, међутим, 23. априла 2008. године наредио да подносилац представке буде ослобођен условно.

Ђ. Остале релевантне чињенице у вези са децом

39. Центар за социјални рад је 31. маја 2006. године потврдио да З. Ф. заиста живи код подносиоца представке од 22. априла 2006. године.

40. Наведени центар је 12. октобра 2006. године приметио да је: (i) извршни поступак неделотворан због тога што деца не сарађују, као ни мајка; (ii) контакт између подносиоца представке и деце поново успостављен у лето 2005. године; (iii) у касно лето 2005. године, односно у априлу 2006. године З. Ф. је побегла код подносиоца

представке; и (iv) да се не може сматрати да подносилац представке има на њу позитиван утицај.

41. З. Ф. је 22. фебруара 2007. године поново отишла да живи код подносиоца представке. Њу је, међутим, Центар за социјални рад на крају вратио мајци.

42. З. Ф. је 6. новембра 2006. године, између осталог, изјавила да би више волела да живи код подносиоца представке.

43. Н. Ф. је 21. децембра изјавио да он жели да остане да живи код мајке, али да је спреман да се редовно виђа са подносиоцем представке.

44. Испоставило се да су у децембру 2007. године и З. Ф. и Н. Ф. живели код подносиоца представке, због чега му је Општински суд 17. децембра 2007. године наложио да их врати мајци.

45. У посебном предмету, Општински суд је 26. децембра 2007. године пресудио да М. Ф. има законско право да се З. Ф. одведе из куће подносиоца представке, где је она привремено боравила. Ова пресуда је постала правоснажна до 26. децембра 2007. године, а З. Ф. је враћена да живи код мајке.

Е. Брачно, финансијско и здравствено стање подносиоца представке

46. После развода брака са М. Ф. подносилац представке се поново оженио и родило му се још троје деце.

47. Подносиоцу представке је 22. фебруара 2007. године успостављена дијагноза да болује од хипертензије, хипогликемије и спондилозе.

48. Национална служба за запошљавање је 11. јула 2008. године потврдила да је подносилац представке званично незапослен од 1987. године, сем на кратко између 26. октобра 2001. године и 6. марта 2002. године. Испоставило се, међутим, да је он незванично радио у овом периоду и да је повремено примао различите врсте социјалне помоћи.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАЋЕ ПРАВО

А. Закон о извршном поступку објављен у Службеном листу Савезне Републике Југославије - Сл. лист бр. 28/00, 73/00 и 71/01)

49. Члан 62 став 1 предвиђа да се извршни поступак „прекида по службеној дужности ако се ... [исправа која се извршава] ... опозове, измени, поништи или прогласи неважећом на неки други начин, или ако се потврда извршности .... поништи“.

50. Члан 49 став 3 предвиђа да поверилац има право да поднесе жалбу на усвојену одлуку, између осталог, на основу члана 62 став 1.

51. Члан 209, иако посебно наглашава најбоље интересе детета, предвиђа постојање почетног рока од три дана за добровољну сагласност са решењем о старатељству и/или виђању са дететом. После тога, међутим, уводе се новчане казне и, коначно, ако је неопходно, дете се принудно одузима у сарадњи са Центром за социјални рад.

Б. Закон о извршном поступку објављен у Службеном гласнику Републике Србије – Сл. гласник РС бр. 125/04)

52. Закон о извршном поступку из 2004. године је ступио на снагу у фебруару 2005. године, чиме је стављен ван снаге Закон о извршном поступку из 2000. године. У складу са чланом 304 овог закона, међутим, сви извршни поступци започети пре 23. фебруара 2005. године се морају завршити према Закону о извршном поступку из 2000. године.

ПРАВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНОВА 6 И 8 КОНВЕНЦИЈЕ

53. Ослањајући се на чланове 6 и 8 Конвенције, подносилац представке се жалио због неизвршења правоснажног решења о виђању са децом које је донето 6. јуна 2000. године.

54. Релевантне одредбе наведених чланова гласе како следи:

Члан 6 став 1

“...Свако, током одлучивања о његовим (или њеним) грађанским правима и обавезама ... има право на правичну ... расправу у разумном року ... пред непристрасним судом ...”

Члан 8

“1. Свако има право на поштовање личног и породичног живота...”

2. Државни органи се неће мешати у остваривање овог права сем као што је предвиђено законом и као што је неопходно у демократском друштву... ради заштите здравља или морала, или ради заштите права и слобода других лица.”

А. Прелиминарна примедба Владе у вези са наводном злоупотребом права на представку

55. Влада је истакла да је адвокат подносиоца представке дао увредљиве и неодговарајуће коментаре у својим запажањима који представљају злоупотребу права на представку, у смислу значења члана 35 став 3 Конвенције. Он је посебно описао Владине поднеске у вези са чињеницама и/или правне аргументе као „примитивне“, „подмукле“ и „лукаве“, и додао да их је могао припремити само „неко ко је видео Правни факултет са улице“. Влада је, стога, позвала Суд да представку прогласи недопуштеном или, алтернативно, да лиши адвоката подносиоца представке права да га „даље“ заступа.

56. Суд подсећа да се, иако је употреба увредљивог језика у поступцима пред Судом без сумње неприкладна, представка се може одбацити због злоупотребе само у изузетним околностима (видети, нпр. *Akdivar и други против Турске*, пресуда од 16. септембра 1996. године, *Извештаји о пресудама и одлукама* 1996-ИВ, стр. 1206, ставови 53-54; *Варбанов против Бугарске*, бр. 31365/96, став 36, ЕЦХР 2000-Х; *Асенов и други против Бугарске*, одлука Комисије од 27. јуна 1996. године, Одлуке и извештаји (ДР) 86-Б, стр. 54). Тачно је, такође, да се у одређеним изузетним случајевима упорна употреба увредљивог или провокативног језика од стране подносиоца представке против Тужене владе може сматрати злоупотребом права на представку (видети, најновије, *Duringer и Grunge против Француске* (одлука), бр. 61164/00 и 18589/02, ЕЦХР 2003-II, као и *Stamoulakatos против Уједињеног Краљевства*, бр. 27567/95, одлука Комисије од 9. априла 1997. године; *L. R. против Аустрије*, цитирана у претходном тексту; *X против Немачке*, бр. 2724/66, одлука Комисије од 10. фебруара 1967. године; *X и Y против Немачке*, бр. 2625/65, одлука Комисије од 30. септембра 1968. године, *Извештаји* 28, стр. 26-42). У предметном случају, међутим, Суд сматра да, иако су изјаве адвоката подносиоца представке неприкладне, претерано емотивне и јасно за жаљење, оне се не свде на такве околности које би оправдале одлуку о проглашењу представке недопуштеном због злоупотребе права на представку (видети, уз одговарајуће измене, *Chernitsyn против Русије* (одлука), бр. 5964/02, 8. јул 2004. године) или, заправо, да се представник подносиоца представке лиши права да представља свог клијента у предметном случају, посебно с обзиром на чињеницу да су спорне изјаве дате у завршним запажањима подносиоца представке.

57. Произилази да се прелиминарна примедба Владе мора одбити.

Б. Закључак о допуштености

58. Суд примећује да притужба подносиоца представке није очигледно неоснована у смислу члана 35 став 3 Конвенције. Он даље

примећује да није недопуштена ни по једном другом основу. Према томе, она се мора прогласити допуштеном.

В. Основаност

1. У вези са притужбом подносиоца представке према члану 6 став 1 Конвенције

(а) Аргументи које су изнеле странке

59. Влада је истакла да је:

- подносилац представке имао непрекидне незваничне контакте са децом од 2001. године;
- Центар за социјални рад сам предложио 22. децембра 2003. године да се поступак извршења заврши;
- Конвенција ступила на снагу у односу на Србију 3. марта 2004. године;
- нова пресуда којом се права подносиоца представке на виђање са децом ограничавају донета 12. априла 2007. године;
- сам спорни извршни поступак је завршен 22. маја 2008. године;
- М. Ф. коначно платила новчану казну коју је одредио извршни суд; и
- подносилац представке није учинио довољно да убрза извршни поступак, док је трајао, и да је, у међувремену, осуђен због неплаћања издржавања за дете.

Влада је закључила да, према томе, није дошло до повреде члана 6 став 1 Конвенције.

60. Подносилац представке је поново потврдио своју притужбу и додао:

- да је своју децу могао да виђа само накратко и случајно, кад су бежала код њега, испред школе, или повремено када је М. Ф. лично сматрала да је то прикладно;
- да му контакт са децом није никада био омогућен у складу са правоснажним решењем о виђању са децом од 6. јуна 2000. године;
- да је Центар за социјални рад био пристрасан у корист М. Ф.;
- да није могао да плаћа издржавање зато што је био без прихода, лошег здравља и углавном незапослен: у сваком случају, право на виђање са децом и издржавање деце су два невезана питања;
- да је сам извршни суд био у обавези да поступи по службеној дужности и да се ионако много пута усмено жалио због кашњења; и
- да зато није имало смисла да поднесе жалбу против одлуке Општинског суда да оконча поступак о коме је реч или да покрене нови извршни поступак на основу пресуде донете 12. априла 2007. године.

(б) Релевантна начела

61. Суд подсећа на своју уређену судску праксу у смислу да члан 6 став 1 Конвенције, између осталог, штити спровођење правоснажних, обавезујућих судских одлука, које, у државама које усвајају владавину права, не могу остати неизвршене на штету једне странке. Сходно томе, спровођење судске одлуке се не може спречити, ставити ван снаге нити непрописно одуговлачити (видети, међу другим ауторитетима, *Hornsby против Грчке*, пресуда од 19. марта 1997. године, *Извештаји о пресудама и одлукама 1997-II*, стр. 510-11, став 40, *Burdov против Русије*, бр. 59498/00, став 34, ЕЦХР 2002-III, и *Jasiūnienė против Литваније*, бр. 41510/98, став 27, 6. март 2003. године).

62. Даље, Суд примећује да је, без обзира да ли се извршење спроводи против приватног или државног актера, на држави да предузме све неопходне кораке да се изврши правоснажна судска пресуда као и да, том приликом, осигура делотворно учешће целог свог апарата, а пропуст да то учини није у складу са захтевима садржаним у члану 6 став 1 (видети, уз одговарајуће измене, у контексту старатељства над дететом, *Pini и други против Румуније*, бр. 78028/01 и 78030/01, ставови 174 - 189, ЕЦХР 2004-V).

(в) Оцена Суда

63. Суд примећује, на првом месту, да је правоснажна одлука о праву на виђање са децом од 6. јуна 2000. године остала неизвршена од 6. октобра 2000. године до 22. маја 2008. године, кад је спорни извршни поступак окончан (видети ставове 23 и 33 у горњем тексту). Друго, пошто је донео решење о извршењу, Општински суд је имао обавезу да поступи по службеној дужности. Треће, Србија је ратификовала Конвенцију 3. марта 2004. године, што значи да је поступак о коме је реч био у надлежности Суда *ratione temporis* у периоду од више од четири године и два месеца. Четврто, у овом периоду Општински суд је само потврдио раније одређену новчану казну, наложио М. Ф. да плати наведене трошкове и отказао заказано рочиште (видети ставове 30 – 33 у горњем тексту). Најзад, примећено је да Општински суд пропустио да примени мере принуде и поред јасно израженог става бивше супруге подносиоца представке да не жели да сарађује (видети став 40 у горњем тексту). Упркос осетљивости спорног поступка, као и чињеници да је подносилац представке могао да виђа децу само незванично, Суд, према томе, сматра да органи Србије нису предузели довољне мере да се изврши правоснажна одлука о праву на виђање са децом од 6. јуна 2000. године. Сходно томе, дошло је до повреде члана 6 став 1 Конвенције.

2. У вези са жалбом подносиоца представке према члану 8 Конвенције

(а) Аргументи које су изнеле стране

64. И Влада и подносилац представке су се ослонили на своје односне аргументе описане у ставовима 59 и 60 у претходном тексту.

(б) Релевантна начела

65. Суд примећује да узајамно уживање родитеља и детета у међусобном контакту представља суштински елемент “породичног живота” у смислу члана 8 Конвенције (видети, међу осталим ауторитетима, *Monory против Румуније и Мађарске*, бр. 71099/01, став 70, 5. април 2005. године).

66. Члан 8 укључује и право родитеља на мере које ће им омогућити поновно спајање са дететом и обавезу државних органа да олакшају та поновна спајања (видети, међу другим ауторитетима, *Ignaccolo-Zenide против Румуније*, бр. 31679/96, став 94, ECHR 2000-I; *Niutinen против Финске*, бр. 32842/96, став 127, ECHR 2000-VIII; *Iglesias Gil и А. У. I. против Шпаније*, бр. 56673/00, став 49, ECHR 2003-V).

67. Оно што је одлучујуће је да ли су државни органи предузели све неопходне мере да би олакшали извршење судских одлука у вези са децом како се може разумно захтевати у посебним околностима сваког предмета (видети, уз одговарајуће измене, *Hokkanen против Финске*, цитиран у горњем тексту, став 58; *Ignaccolo-Zenide*, цитиран у горњем тексту, став 96; *Niutinen против Финске*, цитиран у горњем тексту, став 128; *Sylvester против Аустрије*, бр. 36812/97 и 40104/98, став 59, 24. април 2003. године). У овом контексту, адекватност мере се пресуђује брзином њеног спровођења, пошто проток времена може имати непоправљиве последице за односе између детета и родитеља са којим не живи (видети *Ignaccolo-Zenide*, цитиран у горњем тексту, став 106).

68. На крају, Суд подсећа да иако мере принуде нису пожељне у овој осетљивој материји, употреба санкција не сме бити искључена у случају незаконитог понашања родитеља са којим деца живе. (видети *Ignaccolo-Zenide*, цитиран у горњем тексту, став 106).

(в) Оцена Суда

69. С обзиром на горе цитирану судску праксу, посебне чињенице овог предмета и поднеске самих страна који су већ разматрани према члану 6 (видети став 63 у горњем тексту), Суд налази да органи Србије нису учинили све што је у њиховој моћи и што се од њих могло оправдано очекивати. Посебно, иако је подносилац представке имао спорадични контакт са децом, његова права на виђање са децом, како је предвиђено пресудом Општинског суда од 6. јуна 2000. године, никада нису остварена, а уместо тога, на крају су му ограничена пресудом истог суда од 12. априла 2007. године (видети став 20 у горњем тексту). Легитимни интерес подносиоца представке да развија и одржава везу са својом децом и њихов дугорочни интерес у истом смислу тиме нису прописно разматрани (видети, уз одговарајуће измене, *Görgülü против Немачке*, бр. 74969/01, став 46, 26. фебруар 2004. године), због чега је подносилац представке претрпео посебно кршење права на поштовање породичног живота зајемченог чланом 8 (видети, уз одговарајуће измене, *McMichael против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 24. фебруара 1995. године, серија А бр. 307-Б, став 91).

II. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 13 КОНВЕНЦИЈЕ

70. Према члану 13 Конвенције, подносилац представке се жалио да нема на располагању делотворан домаћи лек како би убрзао поступак извршења у питању.

71. Члан 13 Конвенције гласи како следи:

“Свако коме су повређена права и слободе предвиђене у овој Конвенцији има право на делотворан правни лек пред националним властима, без обзира јесу ли повреду извршила лица која су поступала у службеном својству.”

A. Допуштеност

72. Суд примећује да ова притужба покреће питања чињеница и права по Конвенцији, чије утврђивање захтева разматрање основаности. Он, такође, сматра да жалба није очигледно неоснована у оквиру значења члана 35 став 3 Конвенције и да се не може прогласити недопуштеном ни по ком другом основу. Жалба се, према томе, мора прогласити допуштеном.

В. Основаност

73. Влада се ослонила на аргументе описане у ставу 59 у горњем тексту и остала при тврдњи да, стога, није било ни повреде члана 13.

74. Подносилац представке је поново потврдио своју жалбу.

75. С обзиром на његово мишљење у вези са чланом 6 став 1 и 8, као и на његове претходне пресуде по овом питању (види, уз одговарајуће измене, *В. А. М. против Србије*, бр. 39177/05, 13. март 2007. године; *Илић против Србије*, бр. 30132/04, 9. октобар 2007. године), Суд сматра да у релевантном тренутку заиста није постојао делотворан правни лек према домаћем праву за притужбу подносиоца представке на неизвршење у питању. Према томе, дошло је до повреде члана 6 став 1 и 8 Конвенције.

III. ПРИМЕНА ЧЛАНА 41 КОНВЕНЦИЈЕ

76. Члан 41 Конвенције предвиђа:

“Када Суд утврди прекршај Конвенције или протокола уз њу, а унутрашње право Високе стране уговорнице у питању омогућава само делимичну одштету, Суд ће, ако је то потребно, пружити правично задовољење оштећеној странци.”

А. Штета

77. Подносилац представке је тражио одштету од 20.000 евра на име нематеријалне штете.

78. Влада је тај захтев оспорила.

79. Суд не види ниједан разлог за сумњу да је подносилац представке претрпео патњу због неизвршења његових права на виђање са децом, па зато само утврђивање повреде не би представљало довољно правично задовољење у смислу члана 41.

80. С обзиром на горе наведено и на основу правичности, како се то тражи чланом 41, Суд додељује подносиоцу представке 4.000 евра у овом делу.

Б. Трошкови

81. Подносилац представке је, такође, тражио укупно 5.000 евра на име трошкова које је имао код домаћих судова као и на име трошкова које је имао у вези са својим стразбуршким предметом.

82. Влада је оспорила ове захтеве.

83. Према пракси Суда, подносилац представке има право на накнаду трошкова само у оној мери у којој је показано да су они заправо и неопходно настали и да су оправдани у погледу износа. У предметном случају, узевши у обзир недостатак информација које поседује и горе наведене критеријуме, Суд одбацује, као непоткрепљен чињеницама, захтев подносиоца представке за накнаду трошкова.

В. Затезна камата

84. Суд сматра да је примерено да затезна камата буде заснована на најнижој каматној стопи Европске централе банке уз додатак од три процентна поена.

ИЗ ГОРЕ НАВЕДЕНИХ РАЗЛОГА, СУД

1. *Проглашава* представку допуштеном већинским бројем гласова;
2. *Утврђује* гласовима шест према један да је дошло до повреде члана 6 став 1 Конвенције;
3. *Утврђује* гласовима шест према један да је дошло до повреде члана 8 Конвенције;
4. *Утврђује* гласовима шест према један да је дошло до повреде члана 13 Конвенције, у вези са члановима 6 став 1 и 8;
5. *Утврђује* гласовима шест према један
  - (а) да Тужена држава треба да исплати подносиоцу представке, у року од три месеца од датума када ова пресуда постане правоснажна, у складу са чланом 44 став 2 Конвенције, 4.000 евра (четири хиљаде евра), плус порез који се може платити, на име претрпљене нематеријалне штете, који ће бити претворени у српске динаре по курсу који ће важити на дан исплате;
  - (б) да по истеку горе наведена три месеца до исплате, треба платити обичну камату на горе наведене износе по стопи која је једнака најнижој каматној стопи Европске централе банке уз додатак од три процентна поена;
6. *Одбија* остатак захтева подносиоца представке за правично задовољење.

Састављено на енглеском језику и достављено у писаној форми на дан 14. априла 2009. године у складу са правилом 77 ставови 2 и 3 Пословника Суда.

Sally Dollé
Секретар

Françoise Tulkens
Председник

У складу са чланом 45 став 2 Конвенције и правилом 74 став 2 Пословника Суда, уз ову пресуду прилажу се следећа мишљења:

(а) сагласно мишљење г. Поповића;

(б) издвојено мишљење гђе Јоџиенè.

САГЛАСНО МИШЉЕЊЕ СУДИЈЕ ПОПОВИЋА

Сложио сам се са већином својих колега о основаности предмета, али сам раније био за то да се представка скине са листе на основу злоупотребе права на представку у смислу члана 35(3) Конвенције.

Разлог за мој овакав став по питању допуштености је био непристојан и потпуно неприкладан језик који је користио адвокат подносиоца представке у поднесцима Суду.

Веома сумњам да је адвокату икада било дозвољено да употребљава такав језик у току домаћих поступака и, по мом мишљењу, он би требало да буде кажњен од стране Адвокатске коморе.

ИЗДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ СУДИЈЕ JOSIENE

1. Жао ми је што не могу да се сагласим са закључцима Одељења у овом предмету у смислу повреде члана 6 став Конвенције и посебне повреде члана 8.
2. Подносилац представке се жалио према члану 6 и 8 Конвенције због пропуста да се изврши правоснажно решење којим му се досуђује право на виђање са децом које је Општински суд усвојио 6. јуна 2000. године. Према подносиоцу представке то решење је остало неизвршено до 22. маја 2008. године (видети ставове 14, 22, 23 и 33 пресуде).
3. По мом мишљењу, овај предмет је требало анализирати из перспективе Конвенције само према члану 6 став 1, јер је овде главно питање неизвршење судске пресуде од 6. јуна 2000. године, посматрано као део права на приступ суду. Према томе, није потребно посебно разматрање према члану 8 (видети, уз одговарајуће измене, *Mehmet u Suna Yiğit protiv Турске*, представка бр. 52658/99, пресуда од 17. јула 2007. године).
4. Узимам у обзир аргументе Владе да је подносилац представке имао непрекидне, незваничне контакте са децом од 2001. године надаље. Примећујем, такође, да је Центар за социјални рад из Зрењанина 22. децембра 2003. године обавестио домаћи суд да му се подносилац представке није обратио и да је М. Ф. изјавила да подносилац представке није показао никакву иницијативу у покушају да виђа децу. Из тих разлога је Центар за социјални рад предложио да се извршни поступак оконча. По мом мишљењу, ово јасно показује да сам подносилац представке није био довољно активан да тражи контакт са децом. Упркос

томе, верујем да ови аргументи нису одлучујући у околностима случаја, посебно зато што је Србија ратификовала Конвенцију тек 3. марта 2004. године. То значи да, према надлежности Суда *ratione temporis*, само период од 3. марта 2004. године, када је Србија ратификовала Конвенцију (видети, уз одговарајуће измене, *Jasiūnienė против Литваније*, бр. 41510/98, став 38, 6. март 2003. године) до 22. маја 2008. године, када је извршни поступак завршен, треба узети у обзир.

5. Сада би требало анализирати да ли је Тужена држава, узимајући у обзир њен *простор за процену*, предузела све неопходне кораке да се правоснажна судска одлука изврши у разумном року и да ли је учинила све што је у њеној моћи, а што се могло разумно очекивати. У потпуности се слажем са јасно дефинисаном судском праксом Суда да се оправданост дужине поступка, укључујући и извршни поступак, разматра у светлу критеријума утврђених праксом Суда, посебно сложености предмета, понашања подносиоца представке и надлежних органа, а, такође, и важности предмета за подносиоца представке (видети, међу многим другим ауторитета, *Comingersoll S. A. против Португала* [BB], бр. 35382/97, став 19, ЕЦХР 2000-IV). Ја се, такође, слажем да члан 6 штити спровођење правоснажних, обавезујућих судских одлука, које, у државама које прихватају владавину права, не могу остати неизвршене на штету једне стране. Сходно томе, извршење судске одлуке се не може спречити, ставити ван снаге или неоправдано каснити (видети, међу многим ауторитетима, *Hornsby против Грчке*, пресуда од 19. марта 1997. године, став 40, *Извештаји* 1997-II, *Burdov против Русије*, бр. 59498/00, став 34, ЕЦХР 2002-III, и *Jasiūnienė против Литваније*, бр. 41510/98, став 27, 6. март 2003. године итд.). У предметима у вези са старатељством, важности предметног питања за подносиоца представке у судском поступку мора се дати посебна тежина. То значи да је од суштинске важности да се у предметима у вези са старатељством за децу поступа брзо (видети *Niutinen против Финске*,

бр. 32842/96, став 110, ЕЦХР 2000-VIII), пошто протек времена може имати непоправљиве последице за односе између деце и родитеља са којима не живе (видети, уз одговарајуће измене, *Maire против Португала* [BB], бр. 35382/97, став 74, ЕЦХР 2003-VII, и *Ignaccolo-Zenide против Румуније*, бр. 31679/96, став 102, ЕЦХР 2000-I), иако се закашњење у одређеној фази може толерисати ако се укупно трајање поступка не може сматрати прекомерним (видети, на пример, *Pretto i drugi против Италије*, 8. децембар 1983. године, став 37, серија А бр. 71).

6. Када се вратимо на околности нашег предмета, треба приметити да је период који треба узети у разматрање почео тек 3. марта 2004. године. Сходно томе, према мишљењу Центра за социјални рад, контакт између подносиоца представке и његове деце је поново успостављен у лето 2005. године (видети став 40 пресуде). Осим тога, Центар за социјални рад је 31. маја 2006. године потврдио да З. Ф., једна од кћерки подносиоца представке, заправо живи са њим од 22. априла 2006. године.
7. Даље, треба узети у обзир накнадне поуздане аргументе истог Центра. Он је 12. октобра 2006. године приметио да је извршни поступак неделотворан не само због несарадње мајке, него и деце. Центар за социјални рад је, такође, приметио да се не може сматрати да сам подносилац представке има позитиван утицај на његову кћерку З. Ф., што је, по мом мишљењу, веома важан фактор у успостављању равнотеже између интереса родитеља и деце. Утврђено је, такође, да је 22. фебруара 2007. године једна од кћерки, З. Ф., поново отишла да живи код подносиоца представке, али је враћена мајчиној кући.
8. Даље, испоставило се да су у децембру 2007. године и З. Ф. и Н. Ф. живеле код подносиоца представке, због

чега му је 17. децембра 2007. године Општински суд наложио да их врати мајци (видети ставове 44 и 45 пресуде). Чињенице овог предмета јасно показују да је подносилац представке имао контакт са децом од 2005. године и да су, штавише, деца заправо живела код њега, чиме је прекршено судско решење да она буду код мајке. У овим околностима, још један аспект је могао имати веома штетне утицаје – мајка се, такође, могла жалити што решење Општинског суда од 6. јуна 2000. године, којим се деца њој додељују, није извршено, пошто су деца заправо или повремено живела код подносиоца представке (видети ставове 39 – 41 и 44).

9. Треба, такође, приметити да Центар за социјални рад није поступао сам у извршном поступку, већ је имао подршку домаћих судова. Општински суд је 6. октобра 2000. године донео решење о извршењу у коме је, између осталог, наведено да ће М. Ф. бити новчано кажњена са 1.500 динара ако га не буде испоштовала. Општински суд је 29. јуна 2001. године одлучио да примени наведену новчану казну и поново наложио М. Ф. да поштује права подносиоца представке на виђање са децом. Ову одлуку је Општински суд потврдио у фебруару 2005. године. Општински суд је 3. марта 2005. године наложио М. Ф. да плати 6.750 динара на име трошкова.
10. Даље, понашање подносиоца представке, такође, треба критиковати. Општински суд је 20. априла 2005. године утврдио да је подносилац представке крив што није плаћао издржавање за дете од 8. октобра 2001. године до 8. марта 2005. године и осудио га на затворску казну од четири месеца, условно на годину дана. Примам к знању аргумент подносиоца представке да је био незапослен и да није могао да плаћа издржавање за дете, али сматрам да је у таквој ситуацији подносилац представке требало да се обрати суду да се решење о издржавању измени. Пасивност подносиоца представке се не може сматрати одговарајућим доприносом најбољим

интересима деце. Како ја то разумем, подносилац представке није имао само право на контакт са децом већ и финансијску обавезу да доприноси договорима о њиховом оптималном животу и образовању.

11. У околностима предмета, закључујем да су српски органи учинили све што је у њиховој моћи што се од њих могло разумно очекивати. Они су предузели све неопходне мере да олакшају извршење судске пресуде од 6. јуна 2000. године а, по мом мишљењу, укупно трајање извршног поступка се не може сматрати прекомерним. Према томе, у овом предмету није дошло до повреде члана 6 став 1 Конвенције. Узимајући у обзир чињеницу да се утврђивање повреде члана 8 Конвенције заснива на истим аргументима, који су анализирани према члану 6 став 1 Конвенције, а посебно с обзиром на праве прилике подносиоца представке да виђа децу, па чак и да живи са њима, ослањајући се на чињеницу да се у овом предмету не могу приметити непоправљиве последице за однос између деце и њиховог оца, а, такође, узимајући у обзир и активан став Центра за социјални рад и судова, закључујем да није потребно посебно разматрање предмета према члану 8 Конвенције.

Пошто не налазим повреде у овом предмету, ја сам, такође, гласала против доделе накнаде подносиоцу представке према члану 41 Конвенције.